

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
Journal of Eskişehir Osmangazi University Faculty of Theology
ISSN: 2147-8171
Cilt / Volume: 7 • Sayı / Issue: 13 • Sayfa / Pages: 251-283

Pedagojik Formasyon Sertifika Programı ile İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmen Özyeterlik İnançlarının Karşılaştırılması

A Comparison of Students of Pedagogical Formation Certificate Program with the Students of Faculty of Theology In terms of Teacher Self-Efficacy Belief

Doç. Dr. Hasan DAM

Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Din Eğitimi Anabilim Dalı
Assoc. Prof., Ondokuz Mayıs Uni. Faculty of Divinity, Depart. of Religious Education, Samsun, Turkey.
hasan.dam@omu.edu.tr
orcid.org/0000-0001-7975-3096

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Type : Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Received : 02 Temmuz / July 2020
Kabul Tarihi / Accepted : 12 Eylül / September 2020
Yayın Tarihi / Published : 15 Eylül / September 2020

Atıf Bilgisi / Cite as: Dam, Hasan. "Pedagojik Formasyon Sertifika Programı ile İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmen Özyeterlik İnançlarının Karşılaştırılması", *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 7/13 (Eylül 2020), 251-283.
<http://doi.org/10.5281/zenodo.4021452>

İntihal / Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by least two referees and scanned via a plagiarism software.

Etik Beyanı / Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği yazar tarafından beyan olunur / It is declared by the author that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Copyright © Published by

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi /Eskişehir Osmangazi University, Faculty of Theology Bütün hakları saklıdır. / All right reserved. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/esoguifd>

Pedagojik Formasyon Sertifika Programı ile İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmen Özyeterlik İnançlarının Karşılaştırılması

Öz ► Bu çalışmada, İlahiyat Fakültesi örgün öğrencileri ile Pedagojik Formasyon Sertifika Programı öğrencilerinin öğretmen öz yeterlik inançlarının çeşitli değişkenler açısından karşılaştırılması amaçlanmıştır. Araştırmada, nicel araştırma modellerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini, bu iki programda eğitim alan öğrencilerden tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilen 250 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Veriler, “Öğretmen Özyeterlik Ölçeği” ile elde edilmiş ve SPSS 22 istatistik programı ile analiz edilmiştir. Verilerin analizinde, puanların değişkenler bakımından normal dağılım gösterip göstermeme durumuna göre parametrik testlerden bağımsız örneklem t-testi, parametrik olmayan testlerden Mann Whitney U testi ile Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre; öğretmen adaylarının özyeterlik inanç düzeyleri hem genel hem de alt boyutlarda “yüksek” düzeyde bulunmuştur. Öğretmen adaylarının özyeterlik inanç düzeylerinin, formasyon eğitimi alınan programa ve yaşa göre farklılaştığı tespit edilirken; cinsiyete, akademik başarı algı düzeyine ve mezuniyet sonrası çalışmak istedikleri istihdam alanına göre bir farklılaşma göstermediği tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Din Eğitimi, İlahiyat Fakültesi Öğretmen Adayı, Öğretmen Özyeterlik İnancı, Pedagojik Formasyon Eğitimi, Öğretmenlik Mesleği.

A Comparison of Students of Pedagogical Formation Certificate Program with the Students of Faculty of Theology In terms of Teacher Self-Efficacy Belief

Abstract ► In this study, it is aimed to compare teachers' self-efficacy beliefs of the Pedagogical Formation Training Certificate Program and Faculty of Theology teacher candidates. In this research, the relational screening model, which is one of the quantitative research models, was used. The sample consists of 250 teacher candidates studying in these programs. The data collected with the Teachers' Self Efficacy Scale were analyzed using the SPSS 22 statistics program. Depending on whether the self-efficacy scores show normal distribution in terms of independent variables, the independent sample t-test of parametric tests, Mann Whitney U test and Kruskal Wallis H-test, which are non-parametric tests, were used. The results obtained from the study are as follows: the level of teacher candidates' perceptions of self-efficacy was determined as “high”. It was revealed that self-efficacy perceptions of teacher candidates differ according to the program in which they receive pedagogical education, and age. Self-efficacy beliefs of teacher candidates do not differ

according to gender, academic achievement perception and post-graduate employment areas.

Keywords: Religious Education, Faculty of Theology Teacher Candidate, Teacher Self-efficacy Belief, Pedagogical Formation Training, Teaching Profession.

Özet

Bir ülkenin gelişmişliği ve gelecek perspektifi önemli ölçüde yetiştirdiği insan gücünün niteliğine bağlıdır. Bilim ve teknolojideki hızlı değişimler ve gelişmeler, bireylerin sahip olması gereken nitelikleri farklılaştırmış ve eğitime yeni sorumluluklar yüklemiştir. Bilgi ve değişim çağının sürekli değişen ve yenilenen şartlarına uyum sağlama zorunluluğu; etkili iletişim, farklı kültürleri tanıma, küresel rekabet gücü, üst düzey iş birliği geliştirebilme, problem çözme becerileri gibi üst düzey bilişsel becerilerin önemini artırmıştır. Bu durum nitelikli eğitime olan ihtiyacı artırırken eğitim sisteminde öğretmenin rolünü ve önemini de ön plana çıkarmıştır. Bu nedenle birçok ülke kendilerini belirledikleri hedeflere ulaştıracak olan öğretmenlerin taşınması gereken nitelikleri ve yeterlikleri belirlemeye ve bunları kazandırmaya gayret göstermektedir.

Öğretmenlik, insan hayatının sorumluluklarını taşıyabilecek üst düzey yeterlikler gerektiren bir meslek alanı olarak görülmektedir. Öğretmen yeterlikleri, “öğretmenlerin öğretmenlik mesleğini etkili ve verimli bir biçimde yerine getirebilmek için sahip olmaları gereken bilgi, beceri ve tutumlar” olarak tanımlanmaktadır. Başarının anahtarı inanmaktır. Bu bağlamda, öğretmenlerin, mesleğin gerektirdiği yeterlikleri mesleki uygulamalarda da sergileyebilmeleri, onların bu konuda nitelikli bir eğitim almalarının yanı sıra bu yeterlikleri yerine getirebileceklerine dair öz yeterlik inançları ile de oldukça ilişkilidir.

Öz yeterlik, bireyin yapacağı davranış ile kendi kapasitesinin örtüşüp örtüşmediğinin, bireyin kendisi tarafından fark edilmesi olarak tanımlanmaktadır. Öz yeterlik inancı, bireyin belli bir performansı göstermek için gerekli etkinlikleri organize edip başarılı bir şekilde yapabilme kapasitesine ilişkin kişisel yargısı olarak ifade edilmektedir. Diğer bir ifadeyle, öz yeterlik

inancı, kişinin gelecekte karşılaşılabileceği olası güç durumlarla başa çıkmada ne kadar başarılı olabileceğine ilişkin kendisi hakkındaki yargısı veya inancıdır.

Bireyin sahip olduğu bilgi, beceri ve stratejiler, gerekli olduğu durumlarda bunları kullanmaya ilişkin inancı olmadığı sürece işlevsel olmamaktadır. Buna göre, öz yeterlik, kişinin sahip olduğu becerileri değil, bu becerilerle farklı koşullarda neler yapabileceğine ilişkin inancıdır. Sosyal bilişsel kurama göre, bireylerin davranışlarının arkasındaki en temel motivasyon kaynağı öz yeterliğe ilişkin inançlarıdır. Öz yeterlik aynı zamanda insanların ne kadar çaba göstereceğinin ve engeller karşısında ne kadar sebat edebileceğinin de belirleyicisidir. Öz yeterlik algısı ne kadar güçlü olursa çabalar da o kadar güçlü ve kalıcı olacaktır. Algılanan öz yeterliği yüksek olan bireyler, bir işin üstesinden gelebilmek için öz yeterlik inancı düşük olan bireylere göre daha çok çaba harcar, daha kararlı ve daha sebatkardırlar. Ayrıca algılanan öz yeterliği yüksek olan bireyler yeni şeyleri denemekten, tecrübe etmekten korkmazlar, zor görevleri üstlenmekten kaçınmazlar.

Öğretmenlerin öz yeterlik inançları son dönemlerde ilgi gören bir araştırma alanı olmuş ve birçok araştırmaya konu edilmiştir. Bundan dolayı öğretmen adaylarının öğretmen öz yeterlik inançlarının tespit edilmesi ve yapılan tespitlere göre öğretmen yetiştirme programlarında öz yeterlik algılarını güçlendirici düzenlemeler yapılması gerekmektedir.

Bu çalışmada, İlahiyat Fakültesi örgün öğrencileri ile Pedagojik Formasyon Sertifika Programı öğrencilerinin öğretmen öz yeterlik inançlarının cinsiyet, yaş, formasyon eğitimini aldığı yer, mezun olduğu lise, akademik başarı algısı, çalışmak istediği meslek türü gibi çeşitli değişkenler açısından karşılaştırılması amaçlanmıştır. Araştırmada şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Pedagojik formasyon sertifika programında eğitim alan öğretmen adaylarıyla ilahiyat fakültesi öğretmen adaylarının öğretmen öz yeterlik inançları ne düzeydedir?

2. Pedagojik formasyon sertifika programında eğitim alan öğretmen adaylarıyla ilahiyat fakültesi öğretmen adaylarının öğretmen öz yeterlik inançları arasında anlamlı bir farklılaşma var mıdır?

3. Pedagojik formasyon sertifika programında eğitim alan öğretmen adaylarıyla ilahiyat fakültesi öğretmen adaylarının öğretmen öz yeterlik inançları ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

4. Pedagojik formasyon sertifika programında eğitim alan öğretmen adaylarıyla ilahiyat fakültesi öğretmen adaylarının öğretmen öz yeterlik inançları ile yaş arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

5. Pedagojik formasyon sertifika programında eğitim alan öğretmen adaylarıyla ilahiyat fakültesi öğretmen adaylarının öğretmen öz yeterlik inançları akademik başarı algısına göre farklılaşmakta mıdır?

6. Pedagojik formasyon sertifika programında eğitim alan öğretmen adaylarıyla ilahiyat fakültesi öğretmen adaylarının öğretmen öz yeterlik inançları öncelikli olarak çalışmak istedikleri meslek alanlarına göre farklılaşmakta mıdır?

Araştırmada, nicel araştırma modellerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini, 2019-2020 öğretim yılında Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde okuyan ve pedagojik formasyon derslerini alan 3. ve 4. sınıf öğrencileri ile aynı üniversitenin Eğitim Fakültesi pedagojik formasyon sertifika programında eğitim alan İlahiyat lisans tamamlama (ilitam) öğrencilerinden tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilen 250 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri, araştırmacı tarafından oluşturulan “Kişisel Bilgi Formu” ve Tschannen-Moran ve Woolfolk-Hoy (2001) tarafından geliştirilen ve Türkçe uyarlaması ve geçerlik-güvenirlilik çalışmaları Çapa, Çakıroğlu ve Sarıkaya (2005) tarafından yapılan “Öğretmen Öz yeterlik Ölçeği” ile elde edilmiştir. Veriler, SPSS 22 istatistik programı ile analiz edilmiştir. Verilerin analizinde, puanların değişkenler bakımından normal dağılım gösterip göstermeme durumuna göre parametrik testlerden bağımsız örneklem t-testi, parametrik olmayan testlerden Mann Whitney U testi ile

Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır.

Araştırmaya katılanların %76,4'ü kadındır. Örneklem %53,6'sı 20-25 yaş grubunda bulunmakta, %57,2'si İlahiyat Fakültesi Örgün Eğitim Programında öğrenim görmekte, %59,6'sı kendini akademik olarak "başarılı" bulmakta ve %57,2'si mezuniyet sonrası öğretmen olmayı istemektedir.

Araştırmanın sonuçlarına göre; öğretmen adaylarının özyeterlik inanç düzeyleri hem genel hem de alt boyutlarda "yüksek" düzeyde bulunmuştur. Öğretmen adaylarının özyeterlik inanç düzeylerinin, formasyon eğitimi alınan programa ve yaşa göre farklılaştığı tespit edilirken; cinsiyete, akademik başarı algı düzeyine ve mezuniyet sonrası çalışmak istedikleri istihdam alanına göre bir farklılaşma göstermediği tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Din Eğitimi, İlahiyat Fakültesi Öğretmen Adayı, Öğretmen Özyeterlik İnancı, Pedagojik Formasyon Eğitimi, Öğretmenlik Mesleği.

Extended Summary

Development and future perspective of a country depend largely on the quality of educated humans' power of capability. Rapid development and trends in science and technology have changed qualities which individuals need to have and have forced education systems to take new responsibilities. Necessity for accommodating to ever changing conditions of the age of information have made some high level cognitive powers, such as effective communication, recognition of different cultures, power of global competition, capability of high level co-operation and problem solving, much more significant. This situation gives rise to the need for high qualified education and brings forth the significance and role of teachers in educational system. For this reason, many countries struggle for determining and realizing the required qualities and efficacies which every teacher need to have in order to orient the country toward a projected target.

Teaching academically is seen as a field of profession which requires high level efficacies for taking responsibilities of human life. Teacher efficacy is

defined as “information, ability, and attitudes which teachers should have so as to perform profession of teaching effectively and fruitful.” The key for success is to have a belief. In this context, self-efficacy belief is significant for teachers in addition to effective application of their abilities in professional conditions and improving their educational background.

Self-efficacy is defined as being self-conscious on whether intended behavior of a self-overlaps with self's own capacity. Accordingly, self-efficacy belief is self's own judgment on the capacity of performing an organization of some activities successfully in order to show a definite individual accomplishment. Said differently, self-efficacy belief refers to a person's subjective judgment or belief on how much he or she can be successful when he or she is faced with a possible difficult situation in the future.

Information, skill, and strategies are not functional if there is no belief in performing this skill and strategy effectively. Accordingly, self-efficacy refers not to skills which persons have, but rather to their belief in what they can do with those skills. According to social cognitive hypothesis, basic motivation behind behaviors of individuals is belief in self efficacy. This is because self-efficacy determines how much they will struggle and persist when they are faced with some barriers and difficulties. The higher is self-efficacy, the more powerful their resistance. If perceived self-efficacy is at a high level, then an individual will spend much more power to be successful than the one with lower level self-efficacy.

Self-efficacy belief of teachers is becoming a favorite field of research and some studies recently. For this reason, to determine the levels of self-efficacy believes of teachers and to make some regulations which support their belief for self-efficacy in educational programs for teachers are becoming more significant.

This study aims at comparison of the students of both faculty of theology with the students of pedagogic formation certificate program in terms of 'self-efficacy belief for teaching' by taking the following variables into consideration: gender, age, place for formation education, high school for graduation,

perception of academic success, intended type of profession. The following questions were asked, and some answers were searched:

1. What are the levels of self-efficacy believes of the students who are candidates for being teacher and taking courses in pedagogical formation certificate program and faculty of theology?

2. Is there any significant difference between the students of certificate program and the students of faculty of theology regarding self-efficacy belief?

3. Is there any relation between the gender and self-efficacy belief of these two types of students?

4. Is there any relation between ages and self-efficacy belief of these two types of students?

5. Is there any relation and difference between perception of academic success and self-efficacy belief of these two types of students, that is, students of certificate program and faculty of theology?

6. Is there any relation and difference between intended field of profession and self-efficacy belief of these two types of students?

In this research, relational screening model which is a quantity model for searching is applied. Our samples are randomly selected 250 candidates for being teacher among the 3rd and 4th grade students of faculty of theology who attended to pedagogic formation class as well as the students of completion of license for theological faculty who attended to pedagogic formation certificate program in the faculty of education. The data of the research were taken with "Personal Information Form" developed by the researcher and "Scale for Teacher Self Efficacy" which is developed by Tschannen-Moran and Woolfolk-Hoy (adapted to Turkish academic condition by Çapa, Çakıroğlu, Sarıkaya with its validity-reliability studies.) Those data were analyzed with SPSS 22 statistical program. When analyzing, t-test for samples free from parametric tests and U test of Mann Whitney and h test of Kruskal Wallis for samples which are non-parametric tests, according to case for normal distribution of the points

regarding variables.

Research participants are women with % 76, 4. Samples are between 20-25 years old with %53, 6, students of faculty of theology with %57,2. %59,6 of them found themselves academically successful and %57,2 of them wanted to aim to be a teacher after graduating.

According to results of the research, level of self-efficacy belief of the candidates is high in both general and low dimensions. Their self-efficacy believes differ when it comes to formation program and the ages, while gender, perception of academic success and intended field of profession do not play any significant role in the actualization of self-efficacy belief.

Keywords: Religious Education, Faculty of Theology Teacher Candidate, Teacher Self-efficacy Belief, Pedagogical Formation Training, Teaching Profession.

1. Giriş

Eğitim kurumları, bir ülkenin siyasi, ekonomik, teknolojik, toplumsal ve kültürel gelişiminin temel dinamiğini oluşturmaktadır. Bir ülkenin gelişmişliği ve gelecek perspektifi önemli ölçüde yetiştirdiği insan gücünün niteliğine bağlıdır. Bilim ve teknolojiye baş döndürücü değişimler ve gelişmeler, bireylerin sahip olması gereken nitelikleri farklılaştırmış ve eğitime yeni sorumluluklar yüklemiştir. Günümüzde toplumsal yaşam önceki dönemlere göre daha hızlı bir değişim ve dönüşüm geçirmektedir. Bu değişimin en önemli etkenlerden biri bilginin hızlı artması ve bilgiye erişimin küresel boyutta hızlanmasıdır. Bilgi ve değişim çağının sürekli değişen ve yenilenen şartlarına uyum sağlama zorunluluğu; etkili iletişim, farklı kültürleri tanıma, küresel rekabet gücü, üst düzey iş birliği geliştirebilme, problem çözme becerileri gibi üst düzey bilişsel becerilerin önemini artırmıştır (MEB, 2017). Bu durum nitelikli eğitime olan ihtiyacı artırırken eğitim sisteminde öğretmenin rolünü ve önemini de ön plana çıkarmıştır.

Artık gelişmiş ülkeler, eğitim kurumlarının yapısını, öğretmenlik mesleğinin niteliğini ve statüsünü ön planda tutmaktadırlar. Toplumsal değişimin ve uyumun önemli dinamiklerinden biri olan öğretmenlerin rolleri ve sorumlulukları da farklılaşmaktadır. Bu bakımdan öğretmenlik, insan hayatının sorumluluklarını taşıyabilecek üst düzey yeterlikler gerektiren bir meslek alanı olarak görülmektedir. Bu anlayışa göre, öğretmenlerin sadece eğitim ve öğretim etkinliklerini gerçekleştiren teknik elemanlar değil, uygun öğrenme yaşantıları sağlayarak öğrenmeyi öğreten, kendini sürekli geliştiren, öğrencileri tanıyan, bireysel farklılıkları dikkate alan, iş birliğini teşvik eden, öğrencilerin analitik ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştiren ve onlara rehberlik eden bir eğitim lideri, öğrencilere ve topluma rol model olacak insanlar olmaları beklenmektedir.

Ülkelerin gelişmişlik düzeyinin eğitime ayrılan kaynakla ilişkili olduğu sıklıkla vurgulanmaktadır. Ancak son dönemlerde gelişmişliğin, eğitime yapılan yatırımlar yanında eğitimin niteliği ile olan ilişkisi daha ön plana çıkmaktadır. Eğitim sistemine yönelik her türlü yatırım ve yenilikler, eğitimin bizzatıhi uygulayıcısı olan öğretmenlerin elinde biçimlenecek ve anlam kazanacaktır. Buna göre eğitimin niteliğine doğrudan ve en önemli etkiyi öğretmenlerin yaptığı söylenebilir. Ünlü İslam filozofu Farabi'ye göre, erdemli bir toplumun meydana gelmesi ancak eğitimle mümkündür. Eğitimin bu hedefinin gerçekleşmesinde eğitilenlerin yanı sıra eğitimcilerin nitelikleri de oldukça önemlidir (Farabi, 1988, 191; Dam, 2016, 75). Bundan dolayı etkili ve eğitim lideri öğretmenler yetiştirmek, eğitim sistemine yönelik olarak yapılacak değişimler için bir önkoşul niteliği taşımaktadır (MEB, 2017, 2). Bu nedenle birçok ülke kendilerini belirledikleri hedeflere ulaştıracak olan öğretmenlerin taşınması gereken nitelikleri ve yeterlikleri belirlemeye ve bunları kazandırmaya gayret göstermektedir.

Öğretmen yeterlikleri, “öğretmenlerin öğretmenlik mesleğini etkili ve verimli bir biçimde yerine getirebilmek için sahip olmaları gereken bilgi, beceri ve tutumlar” olarak tanımlanmaktadır (MEB, 2017, 4). Eğitim programında öngörülen hedeflere ulaşabilmenin, eğitim sürecinin önemli aktörlerinden birisi olan öğretmenlerin nitelik ve yeterlikleriyle yakın ilişkisi vardır. Eğitim

sistemine yönelik gerçekleştirilen yenilikler, öğretmenler tarafından öğretim ortamlarına yansıtılamazsa planlanan hedeflere ulaşamayacağı aşıkardır.

Bilindiği gibi 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda, öğretmenliğin bir "ihtisas" mesleği olduğu vurgulanmakta ve öğretmen adaylarında aranacak genel kültür, özel alan eğitimi ve pedagojik formasyona ilişkin niteliklerin Milli Eğitim Bakanlığı tarafından tespit edileceği ifade edilmektedir. Bu kapsamda, öğretmen yeterliklerinin belirlenmesi için bir dizi çalışmalar yapılmıştır. Temel Eğitime Destek Projesi (TEDP) kapsamında yürütülen çalışmalar sonucu belirlenen ve 2017 yılında güncellenen haliyle Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri; "mesleki bilgi", "mesleki beceri", "tutum ve değerler" olmak üzere birbiriyle ilişkili ve birbirini tamamlayan 3 yeterlik alanı ile bunların altında yer alan 11 yeterlik ve bu yeterliklere ilişkin 65 performans göstergesinden oluşmaktadır (MEB, 2017, 8).

Başarıya giden yolun anahtarı ona inanmaktır. Bu bağlamda, öğretmenlerin, mesleğin gerektirdiği yeterlikleri uygulamada sergileyebilmeleri, onların bu konuda nitelikli bir eğitim almalarının yanı sıra bu yeterlikleri yerine getirebileceklerine dair öz yeterlik inançları ile de oldukça ilişkilidir.

Öz yeterlik, bireyin yapacağı davranış ile kendi kapasitesinin örtüşüp örtüşmediğinin, bireyin kendisi tarafından fark edilmesi olarak tanımlanmaktadır (Demirel, 2005, 103). Öz yeterlik, Bandura'nın bireyin davranışları üzerinde etkili olduğunu düşündüğü ve sosyal bilişsel öğrenme kuramının dayandığı temel ilkelerden birisini oluşturmaktadır. Öz yeterlik inancı, bireyin belli bir performansı göstermek için gerekli etkinlikleri organize edip başarılı bir şekilde yapabilme kapasitesine ilişkin kişisel yargısı olarak ifade edilmektedir. Diğer bir ifadeyle, kişinin gelecekte karşılaşılabileceği olası güç durumlarla başa çıkmada ne kadar başarılı olabileceğine ilişkin kendisi hakkındaki yargısı veya inancıdır (Senemoğlu, 2007, 230).

Bireyin birtakım yeti ve becerilere sahip olmasıyla, gerektiği durumlarda bu yeti ve becerileri göstermesi arasında farklılık bulunmaktadır. Bireyin sahip olduğu bilgi, beceri ve stratejiler, gerekli olduğu durumlarda bunları

kullanmaya ilişkin inancı olmadığı sürece işlevsel olmayacaktır. Buna göre, öz yeterlik, kişinin sahip olduğu becerileri değil, bu becerilerle farklı koşullarda neler yapabileceğine ilişkin inancıdır (Sakız, 2013, 187). Sosyal bilişsel kurama göre, bireylerin davranışlarının arkasındaki en temel motivasyon kaynağı öz yeterliğe ilişkin inançlarıdır. Öz yeterlik aynı zamanda insanların ne kadar çaba göstereceğinin ve engeller karşısında ne kadar sebat edebileceğinin de belirleyicisidir. Bu nedenle, benzer yeteneklere ve becerilere sahip olan farklı kişiler veya farklı koşullar altında aynı kişi öz yeterlik inançlarındaki dalgalanmalara bağlı olarak zayıf, normal düzeyde ve olağan üstü düzeyde bir performans sergileyebilmektedir (Bandura, 1997, 36). Öz yeterlik algısı ne kadar güçlü olursa çabalar da o kadar güçlü ve kalıcı olacaktır (Bandura, 1981, 201). Algılanan öz yeterliği yüksek olan bireyler, bir işin üstesinden gelebilmek için öz yeterlik inancı düşük olan bireylere göre daha çok çaba harcar, daha kararlı ve daha sebatkardırlar. Ayrıca algılanan öz yeterliği yüksek olan bireyler yeni şeyleri denemekten, tecrübe etmekten korkmazlar, zor görevleri üstlenmekten kaçınmazlar (Senemoğlu, 2007, 231). Özyeterlik algısı düşük olan kişiler, zorlu görevlerde çekingen davranış sergilerler ve bu görevleri kişisel tehdit olarak algırlar. Bu kişilerin tutkuları ve hedefleri gerçekleştirilmede duydukları sorumluluk duyguları genellikle düşük düzeydedir. Zorluklarla karşı karşıya kaldıklarında çabalarını minimum seviyeye indirirler veya çok çabuk vazgeçerler.

Son yıllarda öz yeterlik inancının öğretmenlerin performansları ve öğrencilerin başarıları üzerindeki etkisi önem kazanmaya başlamıştır. Yapılan araştırmalar, yüksek bir öz yeterlik inancının öğretmenlerin mesleğe güçlü bir bağlılık duygusu geliştirdiğini, etkili iletişim becerilerini artırdığını, yenilikçi fikirlere, yeni yöntemleri denemeye istekli hale geldiklerini ve daha az tükenmişlik duygusu yaşadıklarını, öğrencileri motive etmede daha çok çaba gösterdiklerini ortaya koymaktadır (Allinder, 1994, 86).

Sonuç olarak, öğretmenin kendine olan inancının, onun mesleki yeterliliği ve motivasyonu için son derece önemli olduğu, aynı zamanda öğrencinin motivasyonu ve akademik başarısı üzerinde de önemli bir etkisinin olduğu söylenebilir. Bu gerçekten hareketle, öğretmenlerin öz yeterlik inançları son

dönemlerde ilgi gören bir araştırma alanı olmuş ve birçok araştırmaya konu edilmiştir. Bundan dolayı öğretmen adaylarının öğretmen öz yeterlik inançlarının tespit edilmesi ve yapılan tespitlere göre öğretmen yetiştirme programlarında öz yeterlik algılarını güçlendirici düzenlemeler yapılması gerekmektedir.

Bilindiği gibi din eğitimi öğretmeni yetiştiren yüksek öğretim kurumu, ilahiyat fakültesidir. Yüksek din eğitimi kurumu olarak ilahiyat fakültelerinde iki program uygulanmaktadır. Biri, örgün eğitim veren ilahiyat Lisans Programı, diğeri ise ön lisans eğitimi üzerine iki yıllık uzaktan eğitim yoluyla yürütülen İlahiyat Lisans Tamamlama (İLİTAM) Programıdır. Örgün programda okuyan öğrenciler, öğretmenlik için pedagogik formasyon eğitimini fakülte programı içerisinde örgün eğitim olarak alırken, ilitam öğrencileri, Eğitim Fakültesi tarafından düzenlenen hızlandırılmış pedagogik formasyon sertifika programında eğitim bilimi derslerini uzaktan eğitim, alan dersleri olan “Özel Öğretim Yöntemleri” ve “Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarım” derslerini yüz yüze olarak almaktadırlar. Genel olarak öğretmen yetiştirme sistemi üzerinde yapılan tartışmaların yanında, ilahiyat eğitimi alanında gerek hızlandırılmış pedagogik formasyon sertifika programının etkililiği gerekse ilitam programının öğrenci profili ve eğitim kalitesi üzerinde yoğun tartışmalar yaşanmaktadır (KDK, 2020). Dolayısıyla pedagogik formasyon sertifika programında eğitim alan ilitam öğrencileriyle ilahiyat fakültesi öğrencilerinin öğretmen öz yeterlik inanç düzeylerinin tespiti ve karşılaştırılması bu araştırmanın temel problemini oluşturmaktadır. Bu temel problem çerçevesinde aşağıdaki alt problemlere cevap aranacaktır:

1. Pedagogik formasyon sertifika programında eğitim alan öğretmen adaylarıyla ilahiyat fakültesi öğretmen adaylarının öğretmen öz yeterlik inançları ne düzeydedir?

2. Pedagogik formasyon sertifika programında eğitim alan öğretmen adaylarıyla ilahiyat fakültesi öğretmen adaylarının öğretmen öz yeterlik inançları arasında anlamlı bir farklılaşma var mıdır?

3. Pedagojik formasyon sertifika programında eğitim alan öğretmen adaylarıyla ilahiyat fakültesi öğretmen adaylarının öğretmen öz yeterlik inançları ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

4. Pedagojik formasyon sertifika programında eğitim alan öğretmen adaylarıyla ilahiyat fakültesi öğretmen adaylarının öğretmen öz yeterlik inançları ile yaş arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

5. Pedagojik formasyon sertifika programında eğitim alan öğretmen adaylarıyla ilahiyat fakültesi öğretmen adaylarının öğretmen öz yeterlik inançları akademik başarı algısına göre farklılaşmakta mıdır?

6. Pedagojik formasyon sertifika programında eğitim alan öğretmen adaylarıyla ilahiyat fakültesi öğretmen adaylarının öğretmen öz yeterlik inançları öncelikli olarak çalışmak istedikleri meslek alanlarına göre farklılaşmakta mıdır?

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nicel araştırma modellerinden ilişkisel tarama (survey) modeli kullanılmıştır. Tarama araştırmaları, bir konuya ya da olaya ilişkin katılımcıların görüşlerinin veya ilgi, beceri ve tutum gibi özelliklerinin belirlendiği, diğer araştırma türlerine göre nispeten daha büyük örneklem grubu üzerinde yapılan araştırma türüdür (Büyüköztürk vd., 2013, 177).

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma evrenini, 2019-2020 eğitim-öğretim döneminde 19 Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde okuyan ve formasyon derslerini alan 3. ve 4. sınıf öğrencileri ile Eğitim Fakültesi pedagojik formasyon sertifika programında eğitim alan İlahiyat lisans tamamlama (ilitam) öğrencileri

Pedagojik Formasyon Sertifika Programı ile İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmen Özyeterlik İnançlarının Karşılaştırılması

oluşturmaktadır.¹ Araştırmanın örneklemini ise söz konusu evrenden tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçilen 250 öğretmen adayı oluşturmaktadır.

Tablo 1: Öğrencilerin Kişisel Bilgilerine İlişkin Dağılım

Değişkenler	Seçenekler	N	%
Cinsiyet	Kadın	191	76,4
	Erkek	59	23,6
Yaş	20-25 yaş	134	53,6
	26-30 yaş	31	12,4
	31-35	29	11,6
	36-40	37	14,8
	41 yaş ve üzeri	19	7,6
Formasyon alınan program	İlahiyat Fak. Örgün Program	143	57,2
	Pedagojik Formasyon Sertifika Programı	107	42,8
Akademik başarı algısı	Kısmen başarılı	77	30,8
	Başarılı	149	59,6
	Oldukça başarılı	24	9,6
Çalışmak istedikleri meslekler	MEB öğretmenlik	43	57,2
	DİB din görevliliği	47	18,8
	Akademisyenlik	52	20,8
	Diğer	8	3,2
	Toplam		250

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada, öğretmen adaylarının demografik özelliklerine ilişkin cinsiyet, yaş, formasyon eğitimi aldığı yer, mezun olduğu lise, akademik başarı algısı, çalışmak istediği meslek türü gibi değişkenlere ait bilgileri elden etmek

¹ Bu makalenin saha araştırması kapsamında yürütülen çalışmalar, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurul Komisyonu'nun, 23.06.2020 tarihli 5 nolu toplantısının 2020/405 kararı ile uygun görülmüştür.

için araştırmacı tarafından oluşturulan “Kişisel Bilgi Formu” ile öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin öz yeterlik düzeylerini belirleyebilmek için orijinali Tschannen-Moran ve Woolfolk-Hoy (2001) tarafından geliştirilen ve Türkçe uyarlaması ve geçerlik-güvenirlik çalışmaları Çapa, Çakıroğlu ve Sarıkaya (2005) tarafından yapılan “Öğretmen Öz yeterlik Ölçeği” kullanılmıştır. 9’lu likert derecesinde 24 maddeden oluşan ölçek, “öğrenci katılımı”, “öğretim stratejileri” ve “sınıf yönetimi” olmak üzere üç alt faktörden oluşmaktadır. Ölçeğin orijinal formunun güvenilirlik katsayıları, ölçeğin bütünü için, .94, “öğrenci katılımı” alt boyutu için .87, “öğretim stratejileri” alt boyutu için .91, “sınıf yönetimi” alt boyutu için .90’dır (Tschannen-Moran-Woolfolk Hoy, 2001, 800). Çapa, Çakıroğlu ve Sarıkaya (2005) tarafından yapılan Türkçe uyarlama çalışmasında, ölçeğin bütünü için Alfa güvenilirlik katsayısı .93, “öğrenci katılımı” alt boyutu için .82, “öğretim stratejileri” alt boyutu için .86, “sınıf yönetimi” alt boyutu için .84 bulunmuştur (Çapa vd., 2005, 77). Bu çalışmada ise ölçeğin bütünü için Alfa güvenilirlik katsayısı .97, “öğrenci katılımı” alt boyutu için .90, “öğretim stratejileri” alt boyutu için .93, “sınıf yönetimi” alt boyutu için .92 olarak tespit edilmiştir. Hesaplanan güvenilirlik değerleri ölçeğin oldukça güvenilir olduğunu göstermektedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 24, en yüksek puan ise 216’dır. Verilerin değerlendirilmesi ortalama puanlar üzerinden yapılmıştır. Buna göre, öz yeterlik ölçeğinin geneli ve alt boyutlarına ilişkin aritmetik ortalamaların yorumlanmasında 1.00-2.60 arası “çok düşük”, 2.61-4.20 arası “düşük”, 4.21-5.80 arası “orta”, 5.81-7.40 arası “yüksek”, 7.41-9.00 arası “çok yüksek” olarak değerlendirilmiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırmaya ilişkin nicel veriler SPSS 22 istatistik programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Öz yeterlik puanlarının bağımsız değişkenler bakımından dağılımının normal olup olmamasına göre, parametrik testlerden bağımsız örneklem t-testi, parametrik olmayan testlerden Mann Whitney U testi ve Kruskal Wallis H-testi kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki farkın önem kontrolü için manidarlık düzeyi $p=0,05$ olarak alınmıştır.

3. Bulgular ve Yorum

Bu bölümde, cevabı aranan alt problemlere ilişkin bulguların istatistiki analizleri ve değerlendirmelerine yer verilecektir.

3.1. Öğretmen Adaylarının Öğretmenliğe Yönelik Öz Yeterlik İnanç Düzeyleri

Araştırmanın birinci alt problemi olan pedagojik formasyon sertifika programında eğitim alan öğretmen adaylarıyla ilahiyat fakültesi öğretmen adaylarının öğretmenliğe yönelik öz yeterlik inançları ne düzeyde olduğuna ilişkin bulgular Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: Öğretmen Adaylarının Öğretmen Öz Yeterlik İnanç Düzeyi Ortalamaları

Boyutlar	N	$\bar{X}$	S
Öğrenci Katılımı	250	7,29	1,051
Öğretim Stratejileri	250	7,39	1,074
Sınıf Yönetimi	250	7,28	1,095
Genel	250	7,32	1,023

Tablo 2’nin verilerine göre, öğretmen adaylarının öğretmen öz yeterlik inanç düzeylerinin hem genel boyutta hem de alt boyutlarda “yüksek” düzeyde olduğu görülmektedir. Buna göre, gerek pedagojik formasyon sertifika programında eğitim alan gerekse ilahiyat lisans programında formasyon eğitimi alan öğretmen adaylarının, kendilerini *oldukça yeterli* gördükleri söylenebilir.

Alan yazında ilahiyat Fakültesi öğretmen adaylarına ilişkin sınırlı sayıda çalışma olduğu görülmektedir. Aktaş’ın (2018) 9 ilahiyat Fakültesinde okuyan öğretmen adayları üzerinde yaptığı çalışmada, öğretmen adaylarının öz yeterlik inanç düzeyi ortalamaları *yüksek* düzeyde bulunmuştur (Aktaş, 2018, 70). Coşkun’un (2010) DKAB öğretmenlerinin öz yeterlik algıları üzerine yaptığı çalışmada, öğretmenlerin çoğunluğunun (%68) öz yeterlik algıları orta düzeyde bulunmuştur (Coşkun, 2010, 100). Konuyla ilgili olarak, ilahiyat

Fakültesi dışında farklı branşlardaki öğretmen adayları üzerinde yapılan birçok araştırmada da bu çalışmanın bulgularını destekleyen sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir (Ayra – Kösterelioğlu, 2016, 87).

3.2. Formasyon Eğitimi Alınan Programa Göre Öğretmen Adaylarının Öğretmen Öz Yeterlik İnanç Düzeyleri

Formasyon eğitimini sertifika programından alan ve ilitam programında öğrenim gören öğretmen adaylarıyla ilahiyat fakültesinde örgün olarak formasyon eğitimi alan öğretmen adaylarının öz yeterlik inanç puanları ile bu puanlar arasında farklılaşma olup olmadığına ilişkin bulgular Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3: Formasyon Eğitimi Alınan Programa Göre Öğretmen Adaylarının Öğretmenliğe Yönelik Öz Yeterlik İnançlarının İstatistiksel Analizi (Mann Whitney U-testi)

Boyutlar	Gruplar	N	$\bar{X}$	Sıra Ort.	U	p
Öğrenci Katılımı	İlahiyat Fak.	143	7,14	112,78	5832,0	,001*
	Pedagojik For.	107	7,48	142,50		
Öğretim Stratejileri	İlahiyat Fak.	143	7,30	117,09	6448,5	,033*
	Pedagojik For.	107	7,50	136,73		
Sınıf Yönetimi	İlahiyat Fak.	143	7,22	120,48	6932,5	,204
	Pedagojik For.	107	7,36	132,21		
Genel	İlahiyat Fak.	143	7,22	115,87	6274,0	,015*
	Pedagojik For.	107	7,45	138,36		

Formasyon eğitimi alınan programa göre öğretmen adaylarının öğretmenliğe yönelik öz yeterlik inanç düzeylerinin farklılaşıp farklılaşmadığına Mann Whitney U-testi ile bakılmış ve sonuçlar Tablo3'te

verilmiştir. Buna göre, formasyon eğitimini pedagojik formasyon sertifika programında alan öğretmen adayları ile bu eğitimi ilahiyat lisans programında alan öğretmen adaylarının öz yeterlik inanç düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur ($U=6274,000$, $p<.05$). Sıra ortalamalarına bakıldığında, pedagojik formasyon programı öğretmen adaylarının öz yeterlik inanç düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir. Öğretmen öz yeterlik inancının alt boyutlarına bakıldığında, öğrenci katılımı alt boyutu ile öğretim stratejileri alt boyutu bakımından gruplar arası farklılaşmanın pedagojik formasyon programı öğretmen adayları lehine anlamlı olduğu, sınıf yönetimi alt boyutunda ise farklılaşma olmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo verileri incelendiğinde beklenenden farklı bir sonucun çıktığı söylenebilir. Esasen örgün program içerisinde yıllara yayılmış ve yüz yüze verilen formasyon eğitiminin uzaktan veya hızlandırılmış bir programda verilen eğitime göre daha verimli ve etkili olması beklenen bir sonuçtur. Burada şunu öncelikle ifade etmek gerekir ki, çeşitli becerilere ve yeterliklere sahip olmakla bu becerileri uygulamaya koymak arasında önemli bir fark vardır (Sakız, 2013, 187). Schunk'a (2005) göre, öz yeterlik davranış üzerindeki tek etken değildir. Davranış için gerekli bilgi ve beceri eksik olduğu sürece, sadece yüksek öz yeterlik performansın daha iyi olmasını sağlayamaz (Schunk, 1995, 114). Hem lisans eğitimini hem de formasyon eğitimini uzaktan eğitim programlarında alan ilitam programı öğretmen adaylarının öğretmen öz yeterlik inanç düzeylerinin örgün eğitim programında eğitim alan öğretmen adaylarından daha yüksek veya aynı düzeyde bulunmasını dört farklı şekilde değerlendirmek mümkündür. Birincisi, ilitam programında okuyan öğretmen adayları büyük ölçüde Diyanet İşleri Başkanlığında din görevliliği, Kur'an kursu öğreticiliği veya ücretli öğretmenlik gibi görevler yapmaktadırlar. Bu tecrübe de onlarda öğretmenlik becerilerinin pratik alt yapısının gelişmesine yardımcı olduğu gibi öz yeterlik algısının yükselmesine neden olabilir. İkincisi gerek ilitam programının gerekse pedagojik formasyon sertifika programının verimliliği üzerine çeşitli tartışmalar yapılmakta ve bu programların kapatılması gerektiği öne sürülmektedir. Dolayısıyla gerek ilitam programında okuyan gerekse öğretmen olabilmek için sertifika programından başka seçeneği olmayan öğretmen adaylarının, kendilerine ve programlara yönelik eleştirilerin

yersiz olduğunu göstermek için kendilerini yeterli düzeyde gördükleri söylenebilir. Üçüncü olarak, ilahiyat fakültesi öğrencilerinin bir kısmı öğretmenlik dışında farklı bir alanda istihdam edilmeyi düşünmektedir. Bu nedenle formasyon derslerinin kendileri için çok da gerekli olmadığını düşünmektedir. Ancak pedagojik formasyon derslerinin öğretim programında yer alması nedeniyle zorunlu olarak almak durumunda kalmaktadırlar. Pedagojik formasyon sertifika programına devam eden ilitam öğrencileri ise hem isteyerek hem ücret ederek hem de zor şartlarda bu eğitimi almaya çalışmaktadırlar. Bu nedenle bu eğitimden daha fazla istifade etmeye çalıştıklarını söylemek mümkündür. Dördüncü olarak, Pedagojik Formasyon Sertifika Programında öğretmenlik mesleğine ilişkin bilgi ve beceriler, hızlandırılmış bir program olduğu için lisans eğitimine göre daha basit ve yüzeysel bir şekilde verilmektedir. Lisans programında, yıllara yayılan eğitim sürecinde öğretmenlik mesleğinin tüm incelikleri ve güçlükleri incelenmekte ve tartışılmaktadır. Dolayısıyla daha yüzeysel ve nispeten kolaylaştırılmış bir eğitimin, sertifika programı öğretmen adaylarında, öğretmenlik mesleğinin kolay bir meslek olduğu algısını oluşturduğu bunun da onlara cesaret ve özgüven verdiği söylenebilir.

Alan yazında ilitam ve ilahiyat lisans programları öğretmen adaylarının karşılaştırıldığı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak diğer branşlarda formasyon programı ile lisans programı öğretmen adaylarının öz yeterlik alguları üzerine yapılan araştırmalar incelendiğinde, bazı çalışmaların bizim bulgularımızı desteklediği görülmektedir (Ekici, 2017, 3009; Yakar-Yelpaze, 2019, 115). Dadandı vd.'nin (2016) araştırmasında, pedagojik formasyon öğrencilerinin öğretim stratejileri alt boyutuna yönelik öz yeterlik düzeylerinin eğitim fakültesi öğrencilerinden daha yüksek olduğu ancak öğrenci katılımına ve sınıf yönetimine yönelik öz yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı görülmüştür (Dadandı vd., 2016, 261). Elkatmış vd.'nin (2013) araştırmasında, formasyon eğitimi alan Fen Edebiyat Fakültesi öğrencileri ile Eğitim Fakültesi öğrencilerinin öz yeterlik inanç düzeylerinde farklılaşma olmadığı tespit edilmiştir (Elkatmış, 2013, 45). Arastaman'ın (2013) benzer bir araştırmasında, Eğitim Fakültesi öğrenciler ile Fen Edebiyat Fakültesi öğrencileri arasında öz yeterlik inancı öğrenci katılımı ve sınıf yönetimi alt

boyutlarında farklılaşma olmazken, öğretim stratejileri alt boyutunda Eğitim Fakültesi öğrencileri lehine farklılaşma tespit edilmiştir (Arastaman, 2013, 209).

3.3. Cinsiyete Göre Öğretmen Adaylarının Öz Yeterlik İnanç Düzeyleri

Öğretmen adaylarının öğretmenliğe yönelik öz yeterlik inançlarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4: Cinsiyete Göre Öğretmen Adaylarının Öz Yeterlik İnanç Düzeylerinin İstatistiksel Analizi

Boyutlar	Gruplar	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Öğrenci Katılımı	Kadın	191	7,34	,954		1,262	,208
	Erkek	59	7,14	1,315			p>.05
Öğretim Stratejileri	Kadın	191	7,37	,987		-,386	,700
	Erkek	59	7,43	1,327			p>.05
Sınıf Yönetimi	Kadın	191	7,25	1,000		-,760	,448
	Erkek	59	7,37	1,362			p>.05
Genel	Kadın	191	7,32	,929	248	,025	,980
	Erkek	59	7,31	1,288			p>.05

Öğretmen adaylarının öz yeterlik inanç düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığına t-testi ile bakılmış ve elde edilen veriler Tablo 4'te sunulmuştur.

Bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına göre, öğretmen adaylarının öğretmen öz yeterlik inanç düzeylerinin genel [$t_{(248)} = .025, p > .05$] ve öğrenci katılımı [$(t_{(248)} = 1,262, p > .05)$], öğretim stratejileri [$(t_{(248)} = -,386, p > .05)$], sınıf yönetimi [$(t_{(248)} = -,760, p > .05)$] alt boyutlarında cinsiyete göre bir farklılaşma göstermediği anlaşılmaktadır.

Karasu'nun (2018) İmam Hatip Lisesinde görev yapan öğretmenler üzerinde yaptığı araştırmada da öz yeterlik düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir (Karasu, 2018, 334). Bakaç ve Özen'in (2017) çalışmasında da

pedagojik formasyon öğrencilerinin öğretmenliğe yönelik öz yeterlik inanç düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşmadığı saptanmıştır (Bakaç - Özen, 2017, 1394). Coşkun'un (2010) araştırmasında, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin öz yeterlik algıları sınıf yönetimi alt boyutunda erkekler lehine farklılaşırken, öğrenci katılımı ve öğretim stratejileri alt boyutlarında farklılaşma bulunmamıştır (Coşkun, 2010, 100). Dermirtaş vd.'nin (2011) araştırmasında erkek öğretmen adaylarının öz yeterlik düzeyleri kadın öğretmen adaylarından daha yüksek bulunmuştur (Demirtaş vd., 2011, 103). Yeşilyurt'un (2013) araştırmasında ise öğretim stratejileri ve sınıf yönetimi alt boyutlarında erkek öğretmen adaylarının öz yeterlik düzeyleri daha yüksek çıkarken öğrenci katılımı alt boyutunda cinsiyete göre bir farklılaşma olmadığı görülmüştür (Yeşilyurt, 2013, 96).

3.4. Yaşa Göre Öğretmen Adaylarının Öz Yeterlik İnanç Düzeyleri

Öğretmen adaylarının öğretmenliğe yönelik öz yeterlik inançları ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5: Yaşa Göre Öğretmen Adaylarının Öz Yeterlik İnanç Düzeylerinin İstatistiksel Analizi

Boyutlar	Gruplar	N	$\bar{X}$	Sıra Ort.	sd	X ²	p	Fark
Öğrenci Katılımı	1. 20-25	134	7,19	113,47	4	12,3	,015*	
	2. 26-30	31	7,49	138,47				1-4
	3. 31-35	29	7,36	132,88				
	4. 36-40	37	7,64	157,00				
	5.41 ve üzeri	19	6,87	116,55				
Öğretim Stratejileri	1. 20-25	134	7,34	116,96	4	10,5	,032*	1-2
	2. 26-30	31	7,68	149,37				1-4
	3. 31-35	29	7,34	122,24				2-5
	4. 36-40	37	7,60	148,95				4-5
	5.41 ve üzeri	19	6,88	106,13				

Pedagojik Formasyon Sertifika Programı ile İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmen Özyeterlik İnançlarının Karşılaştırılması

Sınıf Yönetimi	1. 20-25	134	7,23	119,20	4	7,7	,103	
	2. 26-30	31	7,51	140,03				
	3. 31-35	29	7,13	117,16				
	4. 36-40	37	7,57	150,08				
	5.41 ve üzeri	19	6,86	111,08				
Genel	1. 20-25	134	7,25	115,30	4	11,0	,026*	1-2
	2. 26-30	31	7,56	142,37				1-4
	3. 31-35	29	7,28	126,43				4-5
	4. 36-40	37	7,60	154,55				
	5.41 ve üzeri	19	6,87	111,8				

Öğretmen adaylarının öz yeterlik inanç düzeylerinin yaşlara göre farklılaşıp farklılaşmadığına Kruskal Wallis H-testi ile bakılmış ve gruplar arasındaki farkın önemli [$X^2(4) = 11,006, p < .05$] olduğu tespit edilmiştir. Tabloya göre, en düşük ortalamaya ($X = 6,87$) 41 ve üzeri yaş grubu, en yüksek ortalamaya ($\bar{X} = 7,60$) ise 36-40 yaş grubu öğretmen adaylarının sahip olduğu görülmektedir. Farklılaşmanın hangi gruplar arasında önemli olduğunu belirlemek amacıyla Mann Whitney U testi ile ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Buna göre, 36-40 yaş grubunda bulunan öğretmen adaylarının öz yeterlik inanç düzeyi ($\bar{X} = 7,60$), 20-25 yaş grubu ($\bar{X} = 7,25$) ile 41 ve üzeri yaş grubundaki ($\bar{X} = 6,87$) öğretmen adaylarından daha yüksek olduğu söylenebilir.

Alt boyutlar açısından yapılan analizlerde ise öğrenci katılımı ve öğretim stratejileri alt boyutlarında farklılaşmanın önemli olduğu ($p < .05$), sınıf yönetimi boyutunda ise farklılaşma olmadığı ($p > .05$) tespit edilmiştir. Öğrenci katılımı ve öğretim stratejileri boyutlarında da yine 36-40 yaş grubundaki öğretmen adaylarının öz yeterlik inanç düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 5'in verileri birlikte değerlendirildiğinde, yaş ile öz yeterlik inanç düzeyi arasında bir ilişkinin olması, ancak yaşa bağlı olarak sürekli bir artışın veya azalmanın olmaması, örneğin 36-40 yaş grubunun puan ortalaması en yüksek çıkarken 41 ve üzeri yaş grubunun en düşük ortalamaya sahip olması, tek başına yaşın değil, yaşa bağlı başka faktörlerin de etkisinin bulunabileceğini akla getirmektedir. Nitekim 36-40 yaş grubunun yüksek bir ortalamaya sahip

olmasını, daha önce ifade ettiğimiz mesleki deneyimlerin etkisi ile açıklamak mümkündür. Bilindiği gibi 2018 yılında, ilahiyat ön lisans programından mezun olanlara ilahiyat fakültesine veya ilahiyat lisans tamamlama programına sınavsız geçiş hakkı verilmiştir (YK, 2018). Bu kapsamda belki de akademik çalışmalarla çok fazla meşgul olmayan ve emekliliğe yarar düşüncesiyle ileri yaşlarda lisans eğitimine başlayan öğretmen adaylarının varlığı düşünüldüğünde 41 ve üzeri yaş grubundaki öğretmen adaylarının daha düşük bir öz yeterlik düzeylerinin olması muhtemeldir.

Konuyla ilgili yapılan araştırmalarda çoğunlukla öğretmenliğe yönelik öz yeterlik inancıyla yaş arasında bir ilişki bulunmamıştır (Çocuk vd., 2015, 380; Ekici, 2017, 3010; Yakar – Yelpeze, 2019, 116; Aktaş, 2018, 75; Ayra - Kösterelioğlu, 2016, 88). Bu durum, bu tür araştırmaların çoğunlukla öğretmen adayları üzerinde yapılması, onların da birbirlerine yakın yaşlarda olmasından kaynaklanmış olabilir. Bümen ve Ercan Özaydın (2013) tarafından yapılan boylamsal bir araştırmada ise, sınıf öğretmenliği öğretmen adaylarının birinci sınıftan dördüncü sınıfa kadar ve ilk öğretmenlik yılının sonundaki öğretmen öz yeterliğine ilişkin beş yıl boyunca yapılan ölçümlerde öğretmen öz yeterliği toplam puanlarının anlamlı derecede arttığı tespit edilmiştir (Bümen – Özaydın, 2013, 117).

3.5. Akademik Başarı Algısına Göre Öğretmen Adaylarının Öz Yeterlik İnanç Düzeyleri

Öğretmen adaylarının öğretmenliğe yönelik öz yeterlik inançlarının akademik başarı algılarına göre farklılaşıp farklılaşmadığı Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6: Akademik Başarı Algısına Göre Öğretmen Adaylarının Öz Yeterlik İnanç Düzeylerinin İstatistiksel Analizi

Boyutlar	Gruplar	N	$\bar{X}$	Sıra Ort.	sd	X^2	p
Öğrenci Katılımı	Başarısız	10	7,21	116,35	3	3,782	,286
	Kısmen başarılı	67	7,13	114,18			
	Başarılı	149	7,35	128,02			
	Oldukça başarılı	24	7,37	145,25			
Öğretim Stratejileri	Başarısız	10	7,05	106,55	3	6,439	,092
	Kısmen başarılı	67	7,21	111,57			
	Başarılı	149	7,46	128,98			
	Oldukça başarılı	24	7,54	150,67			
Sınıf Yönetimi	Başarısız	10	7,14	113,55	3	3,989	,263
	Kısmen başarılı	67	7,10	111,58			
	Başarılı	149	7,38	131,70			
	Oldukça başarılı	24	7,18	130,83			
Genel	Başarısız	10	7,13	110,25	3	5,159	,161
	Kısmen başarılı	67	7,15	110,90			
	Başarılı	149	7,40	130,37			
	Oldukça başarılı	24	7,36	142,38			

Tablo 6'ya bakıldığında, öğretmen adaylarının akademik başarı algısı yükseldikçe öz yeterlik inanç düzeylerinin de kısmi düzeyde artış gösterdiği görülmektedir. Ancak öğretmen adaylarının öğretmenliğe yönelik öz yeterlik inanç düzeyleri ile akademik başarı algıları arasında bir ilişki olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testi sonucuna göre [$X^2 (3) = 5,159, p > .05$] iki değişken arasında hem genel hem de alt boyutlar bakımından anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Yeşilyurt (2013) ve Taşkın-Hacıömeroğlu (2010) tarafından yapılan araştırmalarda da akademik başarı düzeyi ile öğretmen adaylarının öz yeterlik

algı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir (Yeşilyurt, 2013, 97; Taşkın - Hacıömeroğlu, 2010, 71).

3.6. Çalışmak İstedikleri Meslek Alanlarına Göre Öğretmen Adaylarının Öz Yeterlik İnanç Düzeyleri

Öğretmen adaylarının öğretmenliğe yönelik öz yeterlik inançlarının mezuniyet sonrası çalışmak istedikleri meslek alanlarına göre farklılaşp farklılaşmadığı Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7: Çalışmak İstedikleri Meslek Alanlarına Göre Öğretmen Adaylarının Öz Yeterlik İnanç Düzeylerinin İstatistiksel Analizi

Boyutlar	Gruplar	N	$\bar{X}$	Sıra Ort.	sd	X ²	p
Öğrenci Katılımı	MEB öğretmen.	143	7,40	132,07	3	5,71	,126
	DİB din görev.	47	7,20	116,86			
	Akademisyenlik	52	7,08	110,33			
	Diğer	8	7,16	157,44			
Öğretim Stratejileri	MEB öğretmen.	143	7,42	128,03	3	,98	,804
	DİB din görev.	47	7,34	118,65			
	Akademisyenlik	52	7,39	122,56			
	Diğer	8	7,06	139,56			
Sınıf Yönetimi	MEB öğretmen.	143	7,30	126,13	3	1,99	,573
	DİB din görev.	47	7,16	114,41			
	Akademisyenlik	52	7,35	130,73			
	Diğer	8	7,06	145,44			
Genel	MEB öğretmen.	143	7,37	129,03	3	1,98	,575
	DİB din görev.	47	7,23	116,28			
	Akademisyenlik	52	7,27	120,89			
	Diğer	8	7,09	146,44			

İlahiyat fakültesi, öğrencilerine esas olarak Millî Eğitim Bakanlığında DKAB öğretmenliği ve İHL meslek dersleri öğretmenliği, Diyanet İşleri başkanlığında

müftü, vaiz, imam hatip, üniversitede akademisyen olarak istihdam imkanları sağlamaktadır. Bunların haricinde bazı mezunlar, diğer seçeneğinde de belirttikleri gibi, bu alanların dışında başta Millî Savunma Bakanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğü olmak üzere farklı alanlarda da istihdam edilmeyi istemektedirler. Bu araştırmada istihdam yönelimlerinin, ilahiyat fakültesi öğrencilerinin öğretmen öz yeterlik inanç düzeylerini etkilemekte midir? sorusunun cevabı aranmıştır.

Öğretmen adaylarının öğretmenliğe yönelik öz yeterlik inançlarının mezuniyet sonrası çalışmak istedikleri meslek alanlarına göre farklılaşp farklılaşmadığına Kruskal Wallis H testi ile bakılmış ve analiz sonuçlarına göre, meslek alanları ile öğretmen öz yeterlik inanç düzeyleri arasında [$X^2(3) = 1,989, p > .05$] anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Öğretmen öz yeterlik inancının alt boyutları için yapılan istatistik analizinde de gruplar arasında farklılaşma olmadığı görülmektedir.

Tablo verilerine bakıldığında gerek öz yeterlik genel ortalamaları gerekse alt boyutlar açısından öğretmenlik mesleğini tercih ettiğini söyleyenlerin puan ortalamaları diğerlerine nazaran kısmen daha yüksek görünmekle birlikte, istatistiksel olarak bu anlamlı değildir. Her ne kadar öğretmenlik mesleğini tercih edenlerin öğretmen öz yeterlik inanç düzeylerinin daha yüksek çıkması gerekir gibi bir beklenti olsa da esasen bu sonuçlar oldukça normaldir. Zira, her ne kadar kurumlar bunun farkında olmasa da -gerek diyanet gerekse üniversiteler istihdam edeceği elemanlarda formasyon şartı aramamaktadır- din görevliliği ve akademisyenlik en az öğretmenlik kadar hatta ondan daha fazla formasyon bilgisi ve becerisi gerektirmektedir. Çünkü bir din görevlisi bir öğretmene kıyasla çok daha fazla heterojen bir hedef kitleyle çalışmak durumundadır.

Çoşkun'un (2010) araştırmasında, DKAB öğretmenlerinin öz yeterlik alguları düzeylerinin, farklı bir mesleğe geçme ya da farklı bir branşta öğretmen olma isteğine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaması, bu çalışmanın bulgularını destekler niteliktedir (Çoşkun, 2010, 102).

Sonuç ve Öneriler

Günümüzde toplumsal yaşam önceki dönemlere göre daha hızlı bir değişim ve dönüşüm geçirmektedir. Bu değişimin en önemli etkenlerden biri bilginin hızlı artması ve bilgiye erişimin küresel boyutta hızlanmasıdır. Bilgi ve değişim çağının sürekli değişen ve yenilenen şartlarına uyum sağlama zorunluluğu; etkili iletişim, farklı kültürleri tanıma, küresel rekabet gücü, üst düzey iş birliği geliştirebilme, problem çözme becerileri gibi üst düzey bilişsel becerilerin önemini artırmıştır. Bu durum nitelikli eğitime olan ihtiyacı artırırken eğitim sisteminde öğretmenin rolünü ve önemini de ön plana çıkarmıştır.

Öğretmenlik, insan hayatının sorumluluklarını taşıyabilecek üst düzey yeterlikler gerektiren bir meslek alanı olarak görülmektedir. Öğretmen yeterlikleri, “öğretmenlerin öğretmenlik mesleğini etkili ve verimli bir biçimde yerine getirebilmek için sahip olmaları gereken bilgi, beceri ve tutumlar” olarak tanımlanmaktadır. Başarının anahtarı inanmaktır. Bu bağlamda, öğretmenlerin, mesleğin gerektirdiği yeterlikleri mesleki uygulamalarda da sergileyebilmeleri, onların bu konuda nitelikli bir eğitim almalarının yanı sıra bu yeterlikleri yerine getirebileceklerine dair öz yeterlik inançları ile de oldukça ilişkilidir.

Bu çalışmada, pedagojik formasyon sertifika programında formasyon eğitimi alan İlahiyat Lisans Tamamlama (İLİTAM) öğrencileri ile İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin öğretmenliğe yönelik öz yeterlik inanç düzeyleri karşılaştırılmış ve çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Araştırmanın alt problemleri çerçevesinde elde edilen sonuçlar ana hatlarıyla şöyledir:

Gerek pedagojik formasyon sertifika programında eğitim alan gerekse ilahiyat lisans programında formasyon eğitimi alan öğretmen adaylarının öğretmen öz yeterlik inanç düzeylerinin hem genel hem de alt boyutlarda “yüksek” düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Başka bir ifadeyle öğretmen adayları öğretmenliğe yönelik öz yeterlik inancı bakımından kendilerini “oldukça yeterli” görmektedirler.

Formasyon eğitimini pedagojik formasyon sertifika programında alan öğretmen adayları ile bu eğitimi ilahiyat lisans programında alan öğretmen

adaylarının öz yeterlik inanç düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu, pedagojik formasyon programı öğretmen adaylarının öz yeterlik inanç düzeylerinin ilahiyat fakültesi öğretmen adaylarından daha yüksek bulunduğu tespit edilmiştir.

Öğretmen adaylarının öğretmen öz yeterlik inanç düzeylerinin genel ve alt boyutlar bakımından cinsiyete göre bir farklılaşma göstermediği saptanmıştır.

Öğretmen adaylarının öz yeterlik inanç düzeyleri yaşa göre farklılaşmaktadır. Öz yeterlik inancı genel puanı açısından farklılaşmanın 20-25 yaş grubu ile 26-30 yaş grubu arasında 26-30 yaş grubu lehine, 36-40 yaş grubu ile 20-25 yaş ve 41 ve üzeri yaş grupları arasında 36-40 yaş grubu lehine olduğu görülmüştür. Ayrıca alt boyutlar açısından yapılan analizlerde ise öğrenci katılımı ve öğretim stratejileri alt boyutlarında farklılaşmanın önemli olduğu, sınıf yönetimi boyutunda ise farklılaşma olmadığı tespit edilmiştir. Öğrenci katılımı ve öğretim stratejileri boyutlarında da yine 36-40 yaş grubundaki öğretmen adaylarının öz yeterlik inanç düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Öğretmen adaylarının öğretmenliğe yönelik öz yeterlik inanç düzeyleri ile akademik başarı algıları arasında bir ilişki bulunamamıştır.

Öğretmen adaylarının öğretmenliğe yönelik öz yeterlik inançlarının mezuniyet sonrası çalışmak istedikleri meslek alanlarına göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Öğretmen öz yeterlik inancının alt boyutları için yapılan istatistik analizinde de gruplar arasında farklılaşma olmadığı görülmüştür.

Araştırmada ulaşılan sonuçlar çerçevesinde şu önerilerde bulunulabilir:

Farklı örneklemeler üzerinde benzer araştırmalar yapılmalı ve sonuçların geneli yansıtmayı yansıtmadığı belirlenmelidir.

Öğretmen adaylarının öz yeterlik inanç düzeylerinin yüksek düzeyde bulunması sevindiricidir. Ancak bu durumun gerçek bir öğretmenlik bilgisi ve becerisine dayanıp dayanmadığının farklı araştırmalarla tespit edilmesi önem arz etmektedir.

Öğretmenliğe yönelik öz yeterlik inancı, öğretmenlerin başarılarını etkileyen önemli bir faktördür. Bir öğretmen ne kadar alan bilgisine sahip olursa olsun şayet öğretmenliğe yönelik öz yeterlik inancı düşükse yeterince başarılı olması beklenemez. Ancak gerçek bir bilgi ve beceriye dayanmayan öz yeterlik inancının da gerçek bir başarı sağlamayacağı açıktır. Bu nedenle öğretmen adaylarının hem öğretmenlik bilgi ve becerilerinin hem de öz yeterlik inançlarının yeterli düzeyde olması için gerekli tedbirler alınmalıdır.

Öğretmen adaylarının öz yeterlik inançlarını yükseltmek için onlara eğitim veren öğretim elemanlarının gerek öz yeterlik inançlarıyla gerekse sınıf içindeki tutum ve davranışlarıyla öğrencilere rol model olmaları önemlidir.

Kaynakça

Aktaş, Hamza. *Din Eğitiminde Özyeterlik ve Empati*. Ankara: İlahiyat, 2018.

Allinder, Rose M. "The Relationship Between Efficacy and the Instructional Practices of Special Education Teachers". *Teacher Education and Special Education* 17/2 (1994), 86-95.

Arastaman, Gökhan. "Eğitim ve Fen Edebiyat Fakültesi Öğrencilerinin Öz-Yeterlik İnançları ve Öğretmenlik Mesleğine Karşı Tutumlarının İncelenmesi". *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi* 14/2 (Ağustos 2013), 205-217.

Ayra, Mücahit - Kösterelioğlu, İlker. "Öğretmenlerin Mesleki Öz-yeterlik İnançlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi". *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi* 7/17 (2016), 81-101.

Aytaç, Alper. "Öğretmenlerin Özyeterlik Algılarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi". *Academy Journal of Educational Sciences* 2/1 (Haziran 2018), 29-41.

- Bakaç Ebru - Özen, Raşit. "Pedagojik Formasyon Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Öz-Yeterlik İnançları ile Tutumları Arasındaki İlişki". *Kastamonu Eğitim Dergisi* 25/4 (Temmuz 2017), 1389-1404.
- Bandura, Albert. "Self-referent thought: a developmental analysis of self-efficacy". *Social Cognitive Development Frontiers and Possible Futures*. ed. John H. Flaavell and Lee Ross. Newyork: Cambridge University Press, 1981.
- Bandura, Albert. *Self-Efficacy The Exercise of Control*. New York: W.H. Freeman and Company, 1997.
- Bümen, Nilay T. - Özaydın, Türkan Ercan. "Adaylıktan Göreve Özyeterliğe ve Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlardaki Değişimler". *Eğitim ve Bilim* 38/169 (2013), 109-125.
- Büyüköztürk, Şener vd.. *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem, 2013.
- Coşkun, Mehmet Kâmil. "Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Özyeterlik Algılarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi". *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi* 1 (2010), 95-109.
- Çapa, Yeşim, Çakıroğlu, Jale - Sarıkaya, Hilal "The Development and Validation of a Turkish Version of the Teachers' sense of Efficacy Scale". *Education and Science*, 30/137, (2005), 74-78.
- Çocuk, Halil Erdem vd.. "Pedagojik Formasyon Öğrencilerinin Öğretmenliğe İlişkin Öz-yeterlik ve Metaforik Algıları: Mersin Üniversitesi Örneği". *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 12/32 (2015), 373-387.
- Dadandı, İbrahim vd.. "Eğitim Fakültesinde Öğrenim Gören ve Pedagojik Formasyon Eğitimi Alan Öğretmen Adaylarının Öz-yeterlik İnançları, Kaygı Düzeyleri ve Öğretmenlik Mesleğine karşı Tutumları". *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi* 11/1 (2016), 253-269.

Dam, Hasan. "Farabi". *Klasik İslam Eğitimcileri*. Ed. Mustafa Köylü - Ahmet Koç. İstanbul: Rağbet, 2016.

Demirel, Özcan. *Eğitim Sözlüğü*. Ankara: PegemA Yayınları, 2005.

Demirtaş, Hasan vd.. "Öğretmen Adaylarının Özyeterlik İnançları ve Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları". *Eğitim ve Bilim* 36/159 (2011), 96-111.

Ekici, Fatma Yaşar. "Okul Öncesi Öğretmen Adayları ile Pedagojik Formasyon Eğitimi Alan Öğretmen Adaylarının Öğretmenliğe Yönelik Öz Yeterlik İnançlarının Karşılaştırılması". *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 6/5 (2017), 3003-3022.

Elkatmış, Metin vd.. "Eğitim Fakültesi Öğrencileri ile Formasyon Eğitimi Alan Fen Edebiyat Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Öz Yeterlik İnançları". *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi* 7/3 (2013), 41-50.

Farabi. "Felsefe Öğreniminden Önce Bilinmesi Gereken Konular", çev. Mahmut Kaya, *Felsefe Arkivi*, 26 (1988), 185-192.

Kamu Denetçiliği Kurumu. *İlitam Din Eğitimi ve İlahiyat Lisans Tamamlama Programı Çalıştay Raporu*. ed. Mehmet Sarı – Oğuzhan Erdoğan. Ankara: 2020.

Karasu, Teceli. "İmam Hatip Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Öz Yeterlilik Algıları ile Mesleki Tükenmişlik Düzeyleri ilişkisi". *Sosyal Bilimler Dergisi* 5/20 (Şubat 2018), 325-343.

Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). *Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2017.

Sakız, Gönül. "Başarıda Anahtar Kelime: Öz-yeterlik". *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 26/1 (2013), 185-209.

Schunk, Dale H. "Self-efficacy, Motivation, and Performance". *Journal of Applied Sport Psychology* 7/2 (1995), 112-137.

Senemoğlu, Nuray. *Gelişim Öğrenme ve Öğretme Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Gönül Yayıncılık, 2007.

Taşkın, Çiğdem Şahin - Hacıömeroğlu, Güney. “Öğretmen Özyeterlik İnanç Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması ve Sınıf Öğretmeni Adaylarının Özyeterlik İnançları”. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi* 27 (2010), 63-75.

Tschannen-Moran, Megan - Woolfolk Hoy, Anita. “Teacher Efficacy: Capturing an Elusive Construct”. *Teaching and Teacher Education*, 17 (2001), 783-805.

Yakar, Levent - Yelpaze, İsmail. “Öğretmen Yetiştiren Programlara Kayıtlı Öğrencilerin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları ve Öğretmen Öz-Yeterlik Algıları” *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 47 (2019), 107-129.

Yeşilyurt, Etem. “Öğretmen Adaylarının Öğretmen Öz-yeterlik Algıları”. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* 12/45 (Bahar 2013), 88-104.

Yüksek Öğretim Kanunu (YK), *Resmî Gazete*, 30425 (18 Mayıs 2018), Kanun No. 2547, md. 77.

*A Comparison of Students of Pedagogical Formation Certificate Program with the Students
of Faculty of Theology In terms of Teacher Self-Efficacy Belief*
